

Verslag 39^e partijcongres ChristenUnie

9 februari 2019

Nieuwe Buitensociëteit Zwolle. Ca. 450 bezoekers.

1. Voorbespreking moties en amendementen

Klaas Tigelaar (vice-voorzitter Landelijk Bestuur) en Leon Meijer (lid Landelijk Bestuur en lid programmacommissie Europese verkiezingen) leiden deze sessie. We bespreken de amendementen met het preadvies 'ontraden' en 'oordeel congres'.

Amendement 1: Titel wijzigen. Preadvies: Ontraden. Trineke Palm: We willen de titel wijzigen omdat dit beter de christelijke identiteit weergeeft. Leon: Dit programma is samen met de SGP geschreven. We hebben gezocht naar een korte titel, en deze titel straalt een beweging uit: Zicht houden op de kern. 'Geloven in Europa' is tweezijdig, als bedoeld wordt 'gelovig zijn' in Europa is dat wat idolaat. Klaas: We bespreken dit vanmiddag in de plenaire vergadering.

Amendement 4: Brussel. Toelichting: Als zodanig is Brussel geen "actor" in de besluitvorming. Het is misleidend taalgebruik dat de indruk wekt dat de Nederlandse regering/Nederlandse politieke partijen geen deel hebben aan de besluiten die worden genomen. De negatieve insteek waarmee deze term wordt gebruikt strookt niet met een positief-kritische houding ten aanzien van de Europese Unie. Preadvies: Ontraden. Toelichting preadvies: In het Nederlandse publieke debat staat 'Brussel' voor de supranationale instellingen van de EU (Commissie en Parlement) en voor het belangrijkste machtscentrum van de Europese Unie. Als je dit verandert in 'de Europese instellingen', waaronder dus ook de Raad, verandert de betekenis van de bedoelde zinnen. Niet zozeer de Raad – onderdeel van die Europese instellingen – maar het centralistische denken bij Commissie en (een deel van) het Parlement worden daar bekritiseerd. Om aan indieners tegemoet te komen kunnen we een extra regel of een voetnoot opnemen met deze uitleg. Trineke Palm: Als we dit veranderen lijkt het meer dat de lidstaten betrokken zijn bij de besluitvorming. Antonie Fountain: Ik onderschrijf dit amendement. Leon: We gebruiken de term Brussel zoals in de spreektaal. Het steeds meer bevoegdheden naar Europa halen komt niet van de lidstaten maar van de Europese instellingen. Trineke: Hier zijn we het over oneens, graag over stemmen vanmiddag.

Amendement 5: Brexit: Preadvies: Ontraden. Trineke: Brexit is voor alle partijen een pijnlijk verhaal dus goed dat het in het programma staat. Maar de zin die er bij staat dat het de schuld van de EU is daar ben ik het niet mee eens. Het VK heeft al heel veel uitzonderingen gehad en de Brexit is hun verantwoordelijkheid. Leon: Wij houden er aan vast.

Amendement 6: Commissievoorzitter: P.5; R.23/24: ChristenUnie en SGP zijn tegen het proces van 'Spitzenkandidaten', waarbij de kandidaat van de winnende Europese fractie automatisch voorzitter wordt van de Europese Commissie. Toelichting amendement: Er wordt gemeld waar CU tegen is, maar er wordt onvoldoende aangegeven en beargumenteerd wat het alternatief is. Het oude systeem van "handje klap" in de lidstaten? Die posities zijn er genoeg in de EU. Preadvies: Ontraden. Toelichting preadvies: Dit druist echt in tegen de geest van het programma. Een gekozen commissievoorzitter maakt de Europese Commissie bij uitstek politiek, iets wat we nu precies tegen willen gaan. Politieke sturing moet bij Raad liggen volgens dit programma. Trineke: In ons amendement zijn we er voor omdat dit de democratie versterkt. Klaas Eikelboom: In de oorspronkelijke tekst staat Spitzenkandidaten tussen aanhalingstekens, dat is suggestief. Leon: de Europese commissie is een niet gekozen orgaan en daarvan kun je de voorzitter niet kiezen. Jannes de Jong, medeauteur VP: Spitzenkandidaten doen allerlei verkiezingsbeloften, die moeten daar iets mee. Dat ondermijnt de neutrale taak die de Europese commissie heeft. De commissie moet dingen uitvoeren. Over de term 'spitzenkandidaten', dat staat tussen aanhalingstekens omdat het een buitenlandse term is. Trineke: Het oude systeem is handjeklap tussen lidstaten en landen die afgeschermd worden. Gert Veuger: Hier wordt gesteld dat de commissie alleen een ambtelijk instituut is, dat is niet zo, ze mogen zelf voorstellen doen aan het parlement. Ze hebben

dus wel politieke invloed. Jannes: We stellen dus ook voor om het recht van de commissie terug te dringen, de voorstellen moeten uit de gekozen instellingen komen. Antonie Fountain: We hebben dus een verschil van inzicht over de rol van de commissie. Ze lijken op de ministerraad in Nederland, die ook voorstellen mogen doen. Maak dan heel expliciet wat we daar als CU van vinden. Leon: Dit is een fundamentele discussie, dan moet je terug naar de verdragen van de EU. De Europese Commissie bestaat uit hoge ambtenaren, het zijn niet de ministers van de EU. Maar ze mogen inderdaad voorstellen doen. Ze worden niet gekozen. Als u wilt dat de commissie wordt gekozen hebben we een complete verdragswijziging nodig en dat willen we niet.

Amendement 7: Interpol. Preadvies: Oordeel congres. Trineke: Waarom staat dit er, het voegt niet veel toe. Leon: We laten er mee zien dat we tevreden zijn over Europese instellingen, in tegenstelling tot andere internationale instellingen zoals Interpol.

Amendement 11: Gezinsbeleid. Preadvies: oordeel congres. Wubbo Wierenga: Deze teksten passen niet bij een rechtsstaat zoals wij die kennen. Er wordt kritiek geleverd op rechters. Als je kritiek hebt op het Hof van Justitie moet je zeggen we zijn het niet eens met regelgeving. Leon: Er zijn parlementariërs die behoorlijk hun stempel drukken over dit onderwerp, dus we laten het graag staan.

Amendement 15: Uitdagender aanbestedingsbeleid. Preadvies: ontraden. Anil Kumar: Ik trek dit amendement in.

Motie 2 van de leden Wierenga, Palm, Baas, Duister, De Graaf, Van Kralingen–Paul, Cooman–Bouma, Hartman, Van 't Foort, Van Steden, Ros, Luitwieler, Van Vliet, Kornet, Reinders, De Bonte, Huigenbos, De Vries, Fountain, Van Holten: over het conceptverkiezingsprogramma voor de Europese verkiezingen, specifiek de regels 1-36 op pagina 11; de motie spreekt uit dat de ChristenUnie-fractie in het Europees Parlement in ieder geval met de volgende partijen (of opvolgende partijen) geen fractie zou moeten vormen, tenzij binnen een fractie de betreffende fractiepartner of fractiepartners gezamenlijk niet meer dan 20% van het zeteltal vertegenwoordigt of vertegenwoordigen: Prawo i Sprawiedliwość; Alternative für Deutschland; Lega Nord; Fidesz; FPÖ; Forum voor Democratie; PVV; Vlaams Belang; Ware Finnen; Rassemblement National; Sverigedemokraterna. Preadvies Landelijk Bestuur: Wij ontraden deze motie maar zullen de strekking daarvan nauw betrekken bij de fractievorming.

Wubbo Wierenga: Er zijn partijen die de rechtsstaat willen ondermijnen. We hebben 11 partijen genoemd die zo ondermijnend zijn dat we vinden dat we daar geen fractie mee willen vormen. Maximaal 20% mag naar onze mening door deze partijen in de fractie bezet worden. Antonie Fountain: Ik schrik van het advies van het bestuur. Is de reden dat we met semifascistische partijen niet willen samenwerken omdat we ook niet willen samenwerken met partijen die meer Europa willen? Dat is een verkeerde prioriteit. Piet Adema: Wij als bestuur en ook Peter van Dalen zien hoe partijen zich ontwikkelen en de rechtsstaat ondermijnen. Daar willen wij ook niet mee samenwerken. Maar het is een complexe situatie in Europa. Peter doet zijn best om partijen waar we niet mee willen samenwerken buiten de ECR te houden. Eén van de successen is nu al dat de AFD uit de ECR is gezet. De kern van de motie is dat er een kader wordt opgelegd; de fracties worden expliciet benoemd en er wordt een percentage genoemd. Dat doen we ook niet in Den Haag, we kunnen als congres niet zo'n kader meegeven. Met dit kader zou Peter nu al de ECR moeten verlaten want we zitten nu al boven dat percentage. We handelen in strekking met de motie maar geef ons wel de vrijheid om te handelen naar bevind van zaken en heb vertrouwen in onze Europese afgevaardigden.

Motie 3: Behoud rechtsbijstand asielpcedures. Ingediend door de leden: Antonie Fountain, Ineke van Buren, Rick Middel, Klaas Eikelboom, Jan de Lange, Erik van Loo. De staatssecretaris is voornemens in de meeste gevallen de rechtsbijstand voor vluchtelingen bij een eerste aanvraag te schrappen. De motie roept de Kamerfractie op hier geen medewerking aan te verlenen. Preadvies

Landelijk Bestuur: Ontraden. Toelichting preadvies: Het landelijk bestuur onderschrijft volledig het recht van asielzoekers op een eerlijk proces, inclusief rechtsbijstand. In het regeerakkoord is afgesproken dat de Nederlandse asielwetgeving meer in lijn wordt gebracht met de Europese regelgeving. Onderdeel daarvan is dat bij de eerste aanvraag wél rechtsbijstand wordt verleend als er sprake is van een voornemen tot afwijzing van de asielaanvraag, maar níet voordat er sprake is van een afwijzing. Aan afschaffing van de rechtsbijstand voor asielzoekers bij een eerste aanvraag werkt de ChristenUnie dus ook niet mee. Indiërs merken op dat de voorgenomen beperking zou kunnen leiden tot meer onjuiste besluiten in eerste aanleg en meer beroepszaken en dat dit gezien de overbelasting waar de IND nu al mee te kampen heeft, onwenselijk is. Het landelijk bestuur begrijpt deze zorg. Bij de bespreking van deze plannen met de staatssecretaris heeft de Tweede Kamerfractie van de ChristenUnie erop aangedrongen dat de advocaat na het voornemen tot afwijzing voldoende tijd krijgt om een zienswijze voor te bereiden. De staatssecretaris heeft toegezegd dat de mogelijkheid tot het kunnen verkrijgen van juridische en procedurele informatie voorafgaand aan de start van de asielprocedure blijft bestaan. Ook organisaties als VluchtelingenWerk krijgen de tijd en ruimte om asielzoekers te ondersteunen. De Tweede Kamerfractie heeft er bij de staatssecretaris op aangedrongen dat deze organisatie extra middelen krijgt, om dit ook goed te kunnen doen. De Tweede Kamerfractie geeft uitvoering aan het regeerakkoord op het punt dat de asielzoeker een advocaat voortaan pas vergoed krijgt na een voornemen tot afwijzing van de asielaanvraag. Zoals gezegd: de ChristenUnie zal niet meewerken aan het schrappen van de rechtsbijstand voor asielzoekers bij een eerste asielaanvraag. Echter: de motie lijkt te beogen dat de Tweede Kamerfractie geen medewerking kan geven aan de uitvoering van het regeerakkoord op het punt dat de asielzoeker een advocaat voortaan pas vergoed krijgt na een voornemen tot afwijzing van de asielaanvraag. Daarom ontraadt het landelijk bestuur deze motie. Antonie Fountain: Deze motie is ingediend vóór de verandering van het Kinderpardon en ik wil ook mijn waardering uitspreken naar de Tweede Kamerfractie voor dat succes. De huidige regel is een ontmoediging om asiel aan te vragen, dat is een essentieel punt van de rechtsstaat. Piet Adema: De CU staat natuurlijk voor goede rechtsbijstand voor asielzoekers in procedures. In het Regeerakkoord hebben we afgesproken dit meer in lijn te brengen met Europese regelgeving. Rechtsbijstand wordt pas betaald na een afwijzing. Daarnaast staat in het Regeerakkoord dat organisaties zoals vluchtelingenwerk extra middelen krijgen om ondersteuning te bieden. Met het aannemen van deze motie zouden we het Regeerakkoord moeten openbreken en dat willen we niet. Er is op dit moment geen enkele ruimte voor en dat moeten we dan ook niet van de fractie vragen.

2. Opening plenaire programma

Piet Adema heet iedereen welkom. Hij vertelt over de Bijbelse Timotheus. 'Hij was een jonge man, maar wist toch op goede manier leiding te geven. Zijn moeder, grootmoeder en Paulus hebben veel invloed op hem gehad en vormden hem. 'Het doel van je opdracht is de liefde, die voortkomt uit een rein hart, een zuiver geweten en een oprecht geloof', krijgt hij van Paulus mee. Paulus zegt nadrukkelijk dat hij niet bang hoeft te zijn voor het gevoel dat hij te jong is. Laten ook wij ons niet weerhouden door wat anderen van ons vinden. Wat we ook doen in Gods Koninkrijk, het is waardevol. "God heeft ons niet een geest van lafhartigheids gegeven maar een geest van kracht, liefde en bezonnenheid". Die moed kom ik tegen bij veel mensen binnen de ChristenUnie. We mogen opstaan tegen onrecht, het goede zoeken in onze samenleving. Wij putten daarvoor uit een machtig Evangelie. We willen handelen vanuit liefde. En we hebben bezonnenheid, waaien niet met alle winden mee. Deze geest van kracht, liefde en bezonnenheid wens ik ons allen toe. Het was ook deze moed die Gert-Jan en Joël hebben geleid om op te komen voor kwetsbare kinderen, dat een wending heeft gekregen die we niet konden vermoeden. We hebben vandaag als speciale gast: Hayarpi Tamrazyan.' Ze komt op het podium. Ze bedankt voor de steun en voor het resultaat dat is bereikt. Ze is God dankbaar voor deze uitkomst. 'Hieraan zie je dat christelijke

politiek zin heeft voor kwetsbare mensen.' Ze leest een zelfgemaakt gedicht voor. Gert-Jan Segers: 'In november was jouw motie hier aan de orde. Toen zag het er nog somber uit, en nu sta je hier en ik ben heel dankbaar en blij voor jou en je familie.' Piet: 'Hartelijk bedankt aan Gert-Jan en Joël voor jullie inzet voor deze onderhandelingen en we zijn God dankbaar voor de uitkomst.'

Piet Adema: 'Onze partijdirecteur Menno van Hulst is er vandaag niet omdat hij een ernstige ziekte heeft en daar intensief voor wordt behandeld.' We bidden voor hem en andere zaken.

Piet heet de speciale gasten welkom: Mathijs Sienot van D66, Wybren van Haga van de VVD, Peter Zevenbergen van de SGP en Bert-Jan Ruissen, SGP-lijsttrekker Europese verkiezingen. Piet stelt de dagvoorzitter Harmjan Vedder voor.

3. Bespreking kandidatenlijst Europese verkiezingen

Er is een kandidatenlijst samengesteld. Tineke Huizinga is voorzitter van de selectiecommissie, ze komt op het podium en wordt bedankt met bloemen. Er wordt een filmpje getoond over de kandidaten. Wij stellen de kandidatenlijst per acclamatie vast, de top vijf komt op het podium. Peter van Dalen bedankt het congres. "We hebben een deskundige en gemotiveerde ploeg. Veel regels worden in Europa gemaakt, dus Europese verkiezingen zijn belangrijk. Maar veel onderwerpen kunnen we in Nederland zelf regelen. Daarom is ons motto opnieuw: Ja tegen samenwerking, nee tegen een superstaat. En wij voegen een dimensie er aan toe, we zijn navolgers van Christus en dat proberen we ook in Europa te doen. We komen ook op voor onze verre naasten, voor godsdienstvrijheid, voor Gods schepping en voor het leven, van het vroege begin tot de laatste adem. Daarom hebben wij uw stem nodig. Wij willen een andere Europese Unie, een ge-reformeerde Unie. Ga dus stemmen, wie weet krijgen we dan 3 zetels." Bert-Jan Ruissen komt ook op het podium en krijgt applaus.

4. Voorstellen kandidaten Provinciale Verkiezingen en Waterschapsverkiezingen

De kandidaten van alle provincies en waterschappen worden op het podium gevraagd en sommigen worden geïnterviewd.

5. Toespraak Mirjam Bikker

Er wordt een filmpje vertoond over het werk van senator Mirjam Bikker, lijsttrekker voor de Eerste Kamerverkiezingen. Mirjam: "In de vergaderzaal van de Eerste Kamer zijn op het plafond de 'kinderen van staat' geschilderd, zij kijken op ons neer en vragen ons 'welke beslissingen nemen jullie voor de kinderen en de toekomst?'. Deze week was de gokwet aan de orde. Sommigen menen dat je gokken moet reguleren om de problemen op te lossen. In de landen om ons heen bewijzen de cijfers dat dit niet zo is. Met online gokken verlaag je de drempel voor gokken, begin er niet aan. We kunnen met onze 3 zetels verschil maken, met Peter Ester en Roel Kuiper. Ik ben heel dankbaar voor deze collega's. Ik noem ook Egbert Schuurman, die in het verleden zoveel goed werk heeft gedaan. Binnenkort zijn er verkiezingen, ik ben trots op onze kandidaten die positief en gedreven campagne voeren. Het werk van de waterschappers is ook heel belangrijk, zeker met de klimaatveranderingen. Ik zal ook vanuit de Eerste Kamer me inzetten voor een goed klimaatplan. Er is in de afgelopen periode ook geïnvesteerd in de Politie en Justitie en we zetten ons ervoor in dat iedere burger toegang houdt tot recht. Ik hoop dat u straks gaat stemmen voor één van de kandidaten die nu op het podium staan, en als we groeien zouden we ook in de Eerste Kamer tot 4 zetels kunnen komen. Laten we tot zegen zijn voor ons land en voor de kinderen van ons land."

6. De bank

Carola Schouten neemt plaats op 'de bank' en wordt geïnterviewd door Harmjan. Ze vertelt dat ze afgelopen week in Ghana en Ivoorkust is geweest. Als Ministerie proberen ze ook een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van deze landen. Ze is ook actief voor de pulsvisserij samen met Peter van Dalen. 'Als het verbod wordt aangenomen dan laten wij onze vissers niet in de steek, daar moet een fatsoenlijke overgangstermijn bij komen'. Jantien Fröling komt ook op de bank, kandidaat voor de waterschappen. 'Ook wij merken de klimaatverandering.' Henk Staghouwer en Michel Klein zijn genomineerd door Natuurmonumenten voor 'de groenste politicus' en zij komen ook op het podium. Henk: 'Wij hebben voor Groningen een 'green deal' bedacht, met verbinding tussen natuur en landbouw'. Carola: 'Het kabinet heeft besloten dat er geld beschikbaar komt om projecten vanuit de regio's te ondersteunen. De 'green deal' is ontzettend positief, we hebben soortgelijke projecten in andere regio's mogen ondersteunen.' Michel: 'Wij zoeken toekomstbestendige plannen en willen de biodiversiteit versterken, bij elk project dat wordt uitgevoerd.' Henk: 'We proberen een totaalpakket te maken van natuur, water en landbouw.' Harmjan: 'Carola, er lijkt bij jou geen spanning te zitten tussen landbouw en natuur.' Carola: 'Ze gaan samen, maar dan moet je inzetten op kringlooplandbouw. Niet focussen op zo min mogelijk kosten maken maar op zoveel mogelijk alles gebruiken. Landbouw en natuur moeten meer bij elkaar passen. In de Achterhoek is bijvoorbeeld een proef met 'kunstmestvrije achterhoek'. Daar zijn we actief voor bezig maar we hebben ook de provincies daarbij nodig.' Jantien: 'Voor alle opgaven waar we voor staan moet ook samengewerkt met de waterschappen, provincies en gemeenten.'

Er volgt een collecte voor deze dag.

7. Toespraak Gert-Jan Segers

Partijleider Gert-Jan Segers houdt een toespraak, zie voor de integrale tekst de bijlage. Gert-Jan heeft een boek geschreven en de opbrengst gaat naar Bright Fame, De Haven, IJM en het Scharlaken Koord. De vertegenwoordigers van deze organisaties komen op het podium om een exemplaar van het boek in ontvangst te nemen.

Er wordt een filmpje vertoond over de leiderschapsconferentie voor fractievoorzitters en bestuursvoorzitters van afdelingen die in april opnieuw wordt gehouden.

8. Toespraak Peter van Dalen

Piet Adema: 'Op Europese schaal zijn wij lid van de European Christian Political Movement, een vereniging waarvan sommige leden deelnemen in de fractie van de ECR.' Peter van Dalen: 'Ik vond het onbegrijpelijk dat premier Rutte zei dat de Europese verkiezingen niet zo belangrijk zijn. In Europa worden veel regels gemaakt. Ik verbaas me ook over geluiden over landen die de EU willen verlaten. Als we zien hoeveel financieel verlies dat nu al oplevert in het VK, plus bedrijven die het land verlaten, hoe kun je dan nog pleiten voor het verlaten van de EU. Nederland is totaal afhankelijk van export, het zou heel onverstandig zijn de EU te verlaten. Aan de andere kant zijn er mensen die steeds meer Europa willen. Als je daarvoor pleit luister je niet naar het verzet daartegen bij mensen. In Europa moeten we overeenkomsten bereiken voor klimaat en migratie. Maar het moet niet doorslaan naar bijvoorbeeld Europese belastingen of Europese defensie. Wij kiezen voor het redelijke midden, niet een exit en niet méér Europa. Dat standpunt delen we in de ECPM. En ik kom daar ook een verbondenheid tegen vanuit de Bijbel en voor het leven. De ECR is een technisch samenwerkingsverband, we kunnen een eigen positie innemen, eigen voorstellen indienen.' Hij stelt George Rhukadze voor.

9. Toespraak George Rhukadze (vicevoorzitter ECPM)

Het is een eer voor mij om deze partij toe te spreken, die een van de oprichters van de ECPM is. Wij zijn inmiddels al meer dan 15 jaar een netwerk van Christelijke partijen en organisaties. Op dit moment hebben wij 6 Europarlementariërs, 19 lid partijen, 30 geassocieerde organisaties en meer dan 40 leden van nationale en regionale parlementen.

Wij hebben een plan om de EU te hervormen en terug te brengen naar zijn Christelijke wortels. Het plan is dat sterke naties Europa herscheppen op zo'n manier dat het minder dicteert maar meer faciliteert, zodat het geen superstaat wordt maar een sterke Europese gemeenschap die innige samenwerking met sterke natiestaten nastreeft.

Wij streven naar een economie die mensen centraal zet in plaats van financiën.

Wij geloven dat de mens geschapen is naar het beeld van God. Daarom is menselijke waardigheid onaantastbaar en moet het gerespecteerd en beschermd worden. EU instituties moeten zich niet mengen in bio-ethische discussies of de definitie van het leven, maar juist het leven promoten en verdedigen. Daarbij moeten ze het principe van menselijke waardigheid hooghouden, van conceptie tot natuurlijke dood.

Gezonde gezinnen zijn de basis voor bloeiende samenlevingen. Wij roepen de Europese Unie op om het gezin te respecteren en zich daar niet mee te bemoeien. Integendeel, wij vragen om wetgeving te promoten en te steunen die de mogelijkheden van individuen om levenslange en toegewijde relaties te creëren – in huwelijk en gezin.

Mensenhandel is een ultiem onmenselijk en grenzeloos misdrijf die mensen behandelt als goederen en hen berooft van hun waardigheid als mensen. Onze oplossing voor het stoppen van mensenhandel is het opheffen van straffeloosheid. Vaak zijn er toereikende en goede Europese en nationale wetten maar worden ze niet gehandhaafd. Ons doel is om het juridische systeem in de hele EU te versterken en te hervormen; en er voor te zorgen dat de 2011 Richtlijn over het tegengaan van mensenhandel op nationaal niveau adequaat wordt geïmplementeerd.

De EU staat voor een aantal serieuze problemen – massa immigratie en terrorisme – die vaak hun wortels buiten de EU hebben. Het is niet goed om alleen maar in de EU te kijken naar oplossingen als de problemen daarbuiten liggen. Wij vinden dat Buitenlandse zaken een competentie van de lidstaten is en dat het veel meer naar buiten gericht moet zijn om de problemen op te lossen waar ze beginnen. De EU moet niet wachten op de VS, Rusland of China met reageren, maar moet beginnen met het verspreiden, steunen en handhaven van menselijke waardigheid, fundamentele vrijheden en de cultuur van vrijheid.

Ik ben geboren in Georgië, een christelijk land wat voor vele jaren bezet door de Sovjet-Unie. Het Christelijk geloof was verboden en Christenen werden vaak vervolgd. Aan het eind van de jaren '80, begin jaren '90 vochten wij allemaal voor onafhankelijkheid en vrijheid van geloof, wat we gewonnen hebben. Vrijheid en het Christendom leken te hebben getriomfeerd over de tirannieke communistische regimes. We dachten allemaal dat de strijd over was. Maar toen ik meer en meer te weten kwam over Europese politiek realiseerde ik mij dat ik fout zat. Wat ik nu zie is een continue heftig gevecht, niet zozeer publiek maar achter de schermen, waarin Christelijke waarden aangevallen worden zowel van links als van rechts, vaak in de naam van de waarden waar we voor gevochten hebben. We moeten terugvechten, door samen als christenen één te zijn. De ECPM is hier om de christenen in Nederland te verenigen, in de Europese Unie en in de rest van Europa, om er zeker van te zijn dat ze actief worden in de politiek, dat ze gaan stemmen en Christelijk stemmen! Want meer christenen in de lokale, nationale en Europese politiek

betekent meer invloed op de wetten die ons leven beïnvloeden.

10. Huishoudelijk deel

Onder leiding van Klaas Tigelaar.

- a. Verslag partijcongres 24 november 2018. Er zijn geen sprekers gemeld, we stellen het verslag vast.
- b. Voorstel statutenwijziging in verband met de AVG
In verband met de nieuwe wet AVG (Persoonsgegevens) en de relatie tussen de landelijke ChristenUnie en de afdelingen wordt voorgesteld om de statuten van de ChristenUnie te wijzigen als volgt: I. Aan artikel 5 wordt een zesde lid toegevoegd, dat luidt: 6. De ChristenUnie verstrekt aan een lokale afdeling slechts persoonsgegevens voor zover daarvoor een grondslag bestaat als bedoeld in de Algemene verordening gegevensbescherming en de naleving van de verwerkersovereenkomst als bedoeld in artikel 11 lid 6 van deze statuten technisch en organisatorisch is gewaarborgd. II. Aan artikel 11 wordt een zesde lid toegevoegd, dat luidt: 6. Het Landelijk Bestuur stelt voor de lokale afdelingen de verwerkersovereenkomst als bedoeld in artikel 28 lid 3 van de Algemene verordening gegevensbescherming bij wijze van reglement vast, zodat een lokale afdeling daaraan gebonden is krachtens artikel 1 lid 3 van haar statuten.
Er zijn geen sprekers gemeld en we stellen deze wijziging vast.
Klaas: Het is voor iedereen binnen de ChristenUnie die met persoonsgegevens werkt belangrijk de AVG goed uit te voeren. Er komt een cursus over en die is verplicht voor alle secretarissen en webmasters van afdelingen.
- c. Bespreking van en stemming over amendementen verkiezingsprogramma Europese verkiezingen en programma in zijn geheel. Lid landelijk bestuur en Verkiezingsprogramma commissie Leon Meijer komt ook op het podium.
We stellen voor de amendementen die van het bestuur het preadvies 'overnemen' hebben niet in stemming te brengen. Er is niemand die daar bezwaar tegen heeft, dus die zijn besloten. We stemmen over de overige amendementen. We zullen daar later met de SGP over moeten overleggen.

Amendement 1: Titel wijzigen. Preadvies: Ontraden. Trineke Palm: We willen een hoopvol christelijk geluid laten horen, en dat zie je niet terug in deze titel. Wij stellen voor 'Geloven in Europa: rechtvaardig, verantwoordelijk, betrokken, beschermend. Het preadvies zegt: Dat is te lang. Die woorden kunnen subtitels zijn. En we vinden het verre van statisch. Leon Meijer: We willen terugkeren naar de kern van Europa, waar is de EU voor bedoeld. En de tekst 'geloven in Europa' dat geldt voor alle partijen. Wij willen de titel in stand houden. Trineke: Laten we de C niet uittrekken bij de grens, dat moet in de titel naar voren komen.

Stemming:

Voor: 130

Tegen: 196

Onthouding: 18

Het amendement is verworpen.

Amendement 2: Regelgeving. Preadvies: Overnemen.

Amendement 3: Samenwerking. Preadvies: Overnemen.

Amendement 4: Brussel. Preadvies: Ontraden. Trineke: we zijn niet goedkoop populistisch. "Brussel" is geen actor, we stellen voor het 'Europese instellingen' te noemen (de Europese Commissie, het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie). Het wekt de indruk dat de Nederlandse politiek buiten de besluitvorming staat. Leon: In een ambtelijk document zou je steeds zeggen "Europese instellingen" maar dit is een verkiezingsprogramma. We

willen wel met een voetnoot uitleggen waar 'Brussel' voor staat. Trineke: Die voetnoot bevestigt ons punt.

Stemming:

Voor: 144

Tegen: 192

Onthouding: 12

Het amendement is verworpen.

Amendement 5: Brexit: Preadvies: Ontraden. Trineke: Goed dat het in het VP staat dat Brexit een verlies is, maar laten we niet zeggen dat de EU hiervan de schuld heeft. Leon: Wij willen laten zien dat het ook voor Nederland een verlies is, we verliezen een bondgenoot die tegen teveel Europese regels was. De EU heeft te weinig flexibiliteit naar het VK laten zien en dat is deel van de aanleiding voor de Brexit. Trineke: We moeten niet de verantwoordelijkheid bij de EU leggen.

Stemming:

Voor: 215

Tegen: 118

Onthouding: 23

Het amendement is aangenomen.

Amendement 6: Commissievoorzitter: Preadvies: Ontraden. Trineke: Het VP zegt 'we zijn tegen Spitzenkandidaten' en wij zeggen 'we zijn er voor'. Het draagt bij aan democratie. Leon: het amendement druist in tegen het hele verkiezingsprogramma. De Europese Commissie is geen politiek orgaan. Er zijn Spitzenkandidaten die campagne voeren, doen beloftes, en die worden dan lid van een niet-politiek orgaan. We willen Europa meer van de lidstaten laten zijn. Met Spitzenkandidaten maak je een politiek orgaan van de Europese Commissie en dan moeten we het VP herschrijven. Trineke: Het lijkt ons een belangrijke toevoeging.

Stemming:

Voor: 53

Tegen: 284

Onthouding: 24

Het amendement is verworpen.

Amendement 7: Interpol. Preadvies: Oordeel congres. Trineke: Er wordt positief gesproken over Europol en negatief over Interpol, dat lijkt ons een nutteloze toevoeging. Tenzij je uit Interpol wilt. Je kunt dit beter verwijderen. Leon: We vergelijken het met Interpol.

Stemming:

Voor: 203

Tegen: 117

Onthouding: 36

Het amendement is aangenomen.

Amendement 8: Democratisch toezicht. Preadvies: Overnemen.

Amendement 9: Rechtsstaat. Preadvies: Overnemen.

Amendement 10: Beschermwaardigheid van leven. Preadvies: oordeel congres. Trineke: Dit is een belangrijke passage in het VP. De indruk wordt gewekt dat het Europees Parlement een campagne tegen die beschermwaardigheid zou voeren, maar er zijn meer Europarlementariërs die vóór het leven zijn. Daarom zien wij het graag iets anders verwoord. Leon: we hebben willen weergeven dat er een sfeer hangt in het Europees Parlement die voor abortus en euthanasie is. We willen ons geluid laten horen.

Stemming:

Voor: 217

Tegen: 110

Onthouding: 30

Het amendement is aangenomen.

Amendement 11: Gezinsbeleid. Preadvies: Oordeel congres. Wubbo Wierenga: in het voorbeeld wordt er kritiek gegeven op Europese rechters. Je moet geen kritiek hebben op rechters, maar op regels die zij toepassen. Dat is zoals het werkt in een rechtsstaat. Leon: We zeggen niet 'Europa gaat niet over gezinsbeleid dus we schrijven er niets over'. We willen ons daar wel over uitspreken. Een illustratie is wat er door de rechter in Europa over is gezegd.

Stemming:

Voor: 190

Tegen: 124

Onthouding: 45

Het amendement is aangenomen.

Amendement 12: Staatloosheid. Preadvies: overnemen. Anil Kumar: Ik ben blij dat het wordt overgenomen. Europa gaat hier niet over maar we moeten ons er wel over uitspreken. Don Ceder: Wij roepen op dat lidstaten binnen de EU dit regelen maar in Nederland zijn er ook onvoldoende regels over. Een oproep aan de fractie om hier werk van te maken.

Amendement 13: Innovatiefondsen. Preadvies: overnemen.

Amendement 14: Aanbesteding makkelijk sociaal ondernemen en startups. Preadvies: overnemen.

Amendement 15: Uitdagender aanbestedingsbeleid. Preadvies: ontraden. Anil Kumar: Ik trek het amendement in.

Amendement 16: Stimuleren vervoer per spoor in Europa. Preadvies: overnemen.

Amendement 17: Ontwikkelingssamenwerking gericht op zelfredzaamheid. Preadvies: overnemen. Antonie Fountain: Een kanttekening; we moeten waken dat we veel oorzakelijk verband tussen ontwikkelingssamenwerking en migratie leggen. Ontwikkelingssamenwerking is geen anti-migratiemiddel. Het tweede: Afrika is arm en heeft structurele oplossingen nodig en die moeten gaan over hoe onze mondiale economie is ingericht.

Amendement 18: Moderne slavernij. Preadvies: overnemen. Anil Kumar: Ik ben blij dat hier een groot stuk aan is gewijd in het programma. Laten we niet vergeten dat de eerste periode na de bevrijding uit slavernij belangrijk is, vandaar dit amendement.

Amendement 19: Israël en de Palestijnse aspiraties. Preadvies: overnemen.

Amendement 20: Wijziging blokje 'Banden met Israël verstevigen'. Preadvies: overnemen.

Amendement 21: Geprivilegieerd partnerschap Turkije. Preadvies: overnemen.

Amendement 22: Reële perspectieven. Preadvies: overnemen.

Amendement 23: Huwelijkse gevangenschap. Preadvies: overnemen.

Het geamendeerde verkiezingsprogramma nemen we per acclamatie aan.

d. Bespreking en stemming over moties

Motie 1 van Perspectief: Over programma ChristenUnie-SGP Europese Verkiezingen, verzoekt het Landelijk Bestuur: Een EU-visie te formuleren op de beleidsterreinen Onderwijs en Onderzoek. Preadvies Landelijk Bestuur: Overnemen. Toelichting preadvies: Hoofdstuk 7 gaat hier wel enigszins op in, maar dit kan uitgebreider. Daarnaast: Wij hebben in het EP altijd voluit Erasmus plus gesteund. Indien in die motie bedoeld wordt op het EU-beleid inzake universitair onderwijs (dat bij uitstek grensoverschrijdend is), is dit voor ons een waardevolle aanvulling. Onderwijs in den brede en ook ons onderwijssysteem vinden wij een nationale competentie. Indiener: Siewerd de Jong (Perspectief): We misten visie op het gebied van onderwijs. We willen niet Europese instanties meer bevoegdheid geven over Nederlands onderwijs. Piet Adema: Het preadvies is overnemen. We klappen ter instemming, de motie is aangenomen.

Motie 2 van de leden Wierenga, Palm, Baas, Duister, De Graaf, Van Kralingen–Paul, Cooiman–Bouma, Hartman, Van 't Foort, Van Steden, Ros, Luitwieler, Van Vliet, Kornet, Reinders, De Bonte, Huigenbos, De Vries, Fountain, Van Holten: Over het conceptverkiezingsprogramma voor de Europese verkiezingen, specifiek de regels 1-36 op pagina 11. De motie spreekt uit dat de ChristenUnie-fractie in het Europees Parlement in ieder geval met de volgende partijen (of opvolgende partijen) geen fractie zou moeten vormen, tenzij binnen een fractie de betreffende fractiepartner of fractiepartners gezamenlijk niet meer dan 20% van het zeteltal vertegenwoordigt of vertegenwoordigen: Prawo i Sprawiedliwość; Alternative für Deutschland; Lega Nord; Fidesz; FPÖ; Forum voor Democratie; PVV; Vlaams Belang; Ware Finnen; Rassemblement National; Sverigedemokraterna. Preadvies Landelijk Bestuur: Wij ontraden deze motie maar zullen de strekking daarvan nauw betrekken bij de fractievorming.

Indiener: We willen niet samenwerken met niet rechtsstatelijke partijen, en daar noemen we elf van. De oproep is om niet met deze 'bad guys' in een fractie te gaan zitten. Dat het niet helemaal niet te voorkomen is onderkennen we, daarom de regel dat het nooit meer dan 20% wordt. Antonie Fountain: Het preadvies zegt 'leg geen opdracht op aan de fractie', de motie is echter alleen een advies. Ten tweede is het zorgelijk te lezen in het preadvies dat het landelijk bestuur het nóg erger vindt om samen te werken met partijen die voor een federaal Europa gaan. We moeten heel erg oppassen dat we niet met fascistoïde partijen samenwerken. Piet: In Europa zijn Europarlementariërs lid van een grotere fractie, bij ons de ECR. Als je niet aangesloten bij bent bij een fractie verlies je veel faciliteiten en speel je bijna geen rol meer. Je moet dus bij een fractie horen. We zien partijen die ver van ons af staan. Dat gebeurt binnen de ECR al. Bij het aannemen van deze motie zouden we nu al uit de ECR moeten stappen. Peter is al bezig bepaalde partijen uit de ECR fractie te zetten. De strekking van de motie onderschrijven we en we zitten er bovenop. Het gaat ons te ver om onze Europarlementariërs een hard kader mee te geven. Laten we ook vertrouwen hebben in Peter van Dalen. Het moet wel werkbaar blijven. Wubbo Wierenga: Het is niet bedoeld als geen vertrouwen in Peter van Dalen. In de tekst staat dat we 'geen fractie zouden moeten vormen', dat kan eventueel veranderd worden maar liever niet. Het preadvies bevat belangrijke toezeggingen en daar houd ik jullie graag aan. We houden de motie aan met de toezeggingen van het bestuur.

Motie 3: Behoud rechtsbijstand asielpcedures. Ingediend door de leden: Antonie Fountain, Ineke van Buren, Rick Middel, Klaas Eikelboom, Jan de Lange, Erik van Loo. De staatssecretaris is voornemens in de meeste gevallen de rechtsbijstand voor vluchtelingen bij een eerste aanvraag te schrappen. De motie roept de Kamerfractie op hier geen medewerking aan te verlenen. Preadvies Landelijk Bestuur: Ontraden. (...) De ChristenUnie zal niet meewerken aan het schrappen van de rechtsbijstand voor asielzoekers bij een eerste asielaanvraag. Echter: de motie lijkt te beogen dat de Tweede Kamerfractie geen medewerking kan geven aan de uitvoering van het regeerakkoord op het punt dat de asielzoeker een advocaat voortaan pas vergoed krijgt na een voornemen tot afwijzing van de asielaanvraag. Daarom ontraadt het landelijk bestuur deze motie. Antonie: Deze motie is ingediend voordat de verandering van het kinderpardon er kwam. Het gros van asielaanvragen krijgen geen rechtsbijstand, waardoor je soms al 1-0 achterstaat. Er zullen meer fouten en afwijzingen en langere procedures komen. Zowel de experts als organisaties als VluchtelingenWerk roepen op dit niet te doen. Deze motie roept op tot het openbreken van het Regeerakkoord en we beseffen dat hier geen ruimte voor is. Piet: De afspraak is dat het meer in lijn wordt gebracht met Europese regels; eerste asielaanvraag zonder bijstand, pas na een voornemen tot afwijzing. Dat recht op

rechtsbijstand willen wij niet aan tornen. Advocaten en organisaties krijgen meer ruimte om asielzoekers in het begin te begeleiden. Het is een afspraak die staat in het Regeerakkoord. De wonderen zijn de wereld niet uit, maar de realiteit is nu dat er op dit punt absoluut geen ruimte is voor het openbreken van het regeerakkoord. Daarom ontraden. Wij zeggen ten overvloede dat we hopen dat de fractie toeziet op humaan beleid.

Antonie: We roepen de Kamerfractie op staatssecretaris Harbers hier op te blijven attenderen. We wachten nog op de oordelen van de commissie van Zwol. Ik verwacht dat daar ook conclusies uitkomen die onze motie steunen. We willen deze motie aanhouden tot het volgende congres als die commissie ook klaar is.

Motie 4 van de leden: W. Schutte, H. Meerdink, J. Valk, C. Valk, W.W.M. Meijer-Snijders, T. van Wageningen, H. Scholten, L. Bastiaans-Knibbe, I. Neuteboom, B. van Vliet, M. van Vliet, N. van Gelder, L. Davidson-Baquerizo Maravi, J. Lootsma, P. Wijland. Over: Gewelddsmisdrijven tegen vrouwen. De motie verzoekt het Landelijk Bestuur te streven naar uitbreiding van de wettelijke middelen voor de overheid om de rechtsstaat pro actief en krachtig te beschermen. Bij zo'n houding van de overheid zal iedere inwoner van ons land niet alleen weten waar hij van op aan kan, maar ook de diepte van onze overtuiging ervaren, zodat zij die zich tegenover de rechtsstaat willen plaatsen worden gemarginaliseerd, en zij die verlangen mee te doen aan de samenleving worden bemoedigd. Preadvies Landelijk Bestuur: oordeel congres. Toelichting preadvies: (...) Als het bestuur het verzoek van de motie zo mag begrijpen dat de ChristenUnie op moet blijven komen voor het beschermen van de rechtsstaat en dat we daar waar het noodzakelijk en proportioneel is wettelijke middelen voor zullen inzetten, laat het bestuur het oordeel over de motie graag aan het congres.

Schutte: De jongedame Humeyra is vermoord, ondanks een straatverbod. We moeten strikter optreden en strenger straffen. In sommige groepen is er minachting voor gezagsdragers, we moeten de gezagsdragers beschermen. Mensen die zich schuldig maken aan discriminatie moeten weten dat dit hun kans op asiel verkleint. We moeten strenger zijn op sommige momenten, dat is een hoopvol alternatief naast populistische partijen. Inspreker: Siewerd de Jong: Ik onderschrijf dit, niet algeheel verhogen van celstraffen. En niet om de reden om populistische partijen de wind uit de zeilen te halen.

Piet: Het voorbeeld van Humeyra heeft te maken met handhaving. U vraagt dat er stevigere middelen worden ingezet op een heel breed scala van overtredingen. We zijn een partij van de rechtsstaat, maar het ene middel kan het andere deel schaden. Het moet in balans blijven. Gert-Jan is bezig met een initiatiefwet voor strafverzwaring van hatecrimes tegen bijvoorbeeld joden en LHBT-ers, die gericht zijn tegen bredere groepen, dus daar zijn we al mee bezig. De motie beoogt heel breed in te steken. Als je uitlegt: CU-fractie, let op de rechten van minderheden en kwetsbaren en kom zo mogelijk met maatregelen, dan adviseren wij: Oordeel congres. Schutte: we moeten als overheid vastberaden zijn in het handhaven van de rechtsstaat. Het gaat er niet om hoe hoog de straffen zijn maar dat duidelijk is waar onze grenzen liggen, zodat het mensen ontmoedigt die grens over te gaan. Zonder leiderschap verwildert het volk. Piet: Wat vond u van mijn voorstel? Schutte: Ja, dat is goed.

Stemming:

Voor: 163

Tegen: 115

Onthouding: 35

De motie is aangenomen.

11. Afsluiting verkiezingscongres

Hanneke Palm gaat voor in gebed en sluit het congres af.

Bijlage: volledige toespraak Gert-Jan Segers

Anderhalve week geleden zaten 4 en dan weer 8 fractieleden van de vier coalitiepartijen twee dagen lang aan tafel. We spraken daar over de verruiming van het kinderpardon. Dat waren goede en respectvolle gesprekken, soms ook scherp en lastig – maar we zaten er om eruit te komen. Terwijl ik daar zat, gingen mijn gedachten regelmatig terug naar de eerste keer dat ik Hayarpi ontmoette terwijl ze asiel had gezocht in de Bethelkapel. We zaten om de tafel in de keuken van de kapel en ze deed een klemmend beroep op ons om te doen wat we konden. En dat is het perspectief dat ik aan coalitietafel op dat moment wilde inbrengen en ook het perspectief dat we in de periode ervoor hebben ingebracht. Het gaat dan niet vooral om cijfers en regelingen, maar om mensen. Soms kwetsbare mensen.

Als ik aan het opkomen kwetsbaarheid en weerloze mensen denk dan moet ik ook denken aan november dat we hier waren op dezelfde plek. Asia Bibi zat nog steeds in de gevangenis in Pakistan. We hebben geapplaudiseerd voor Malook, de advocaat die als moslim en met gevaar voor zijn eigen leven onze zuster Asia Bibi bijstaat. We hebben gebeden voor haar vrijlating, we hebben – samen met zoveel anderen wereldwijd - gebeden dat er recht zou worden gedaan aan deze weerloze vrouw. En vandaag is Asia Bibi vrij! Wat kan er in korte tijd veel gebeuren!

Wat kan er veel gebeuren in de levens van kwetsbare, weerloze en soms stemmeloze mensen. En wat doet het ertoe of er dan mensen zijn die hun stem laten horen.

Ik begon net over het kinderpardon. In november lag hier ook een motie van het congres, mede ingediend door ons partijlid Hayarpi Tamrazyan. De motie vroeg om een uitzetstop zolang de commissie Van Zwol met haar werk bezig was. Een heldere opdracht voor ons als fractie. En als het al niet van jullie als congres had gemoeten, dan hadden we sowieso een andere aanmoediging gehad.

Het is de aanmoediging van Spreuken:

'Spreek voor hen die stemloos zijn,
spreek voor hen die weerloos zijn,
spreek en oordeel rechtvaardig en verschaft hen hun recht.'

En zo zijn we zijn er mee aan de slag gegaan Met de moed van de hoop. En misschien was het toen wel meer met de moed van de wanhoop. Maar we wilden aan de tafels waar het ertoe doet, hun stem laten horen.

Ik zal jullie eerlijk zeggen, ik had toen niet durven hopen en geloven dat we snel enig succes zouden kunnen boeken.

Wat kan er in korte tijd dan veel gebeuren..

In november hadden we alleen nog maar hoop op een tijdelijke uitzetstop.

En vandaag, vandaag is het kinderpardon verruimd, mogen honderden kinderen die hier al jarenlang zijn definitief blijven en vandaag is Hayarpi hier!

Voor alle helderheid, ik vier dat vandaag niet allereerst als een verdienste van de ChristenUnie. Zeker, onze Joel Voordewind, is blijven trekken en sleuren. Hij heeft bij de formatie allerlei voorstellen gedaan die toen het regeerakkoord niet hebben gehaald. En ik vond het heel bijzonder om vorige week dinsdagavond een brief van staatssecretaris Harbers te krijgen waarin al die voorstellen van toen er nu gewoon in staan. En het is veelzeggend dat Joel er vandaag niet bij is om dit moment met ons te vieren. Hij is nu op Lesbos en zal daarna opnieuw spreken voor hen die daar stemloos zijn en opkomen voor het recht dat daar in de modder van het tentenkamp vertrapt wordt.

Maar de verruiming van het kinderpardon is er in de eerste plaats dankzij hele gewone Nederlanders die het niet konden aanzien dat kinderen die hier al zo lang zijn, die de taal spreken, hier naar school gaan, vrienden en vriendinnen hebben, dat die worden uitgezet.

Ze zijn politici gaan mailen, aanspreken. Sommigen organiseerden een handtekeningactie en een enkeling maakte er zelfs een Tv-programma over.

De allervreemdsten, de allergeksten onder hen gingen in een kerk zitten. Dagenlang, wekenlang, maandenlang. Ze zijn gaan zingen, preken, luisteren, ze begonnen aan een gebed zonder dat ze wisten hoe en wanneer dat gebed zou eindigen. Maar door hun inzet kwam er ruimte aan de tafels in Den Haag waar wij pleitten voor hun lot. Daarom kwam er ruimte voor uw pleidooi tijdens dit congres om per direct te stoppen met uitzetten. Soms duurt het langer dan we hopen, maar als de ruimte er is brengen wij die stem op tafel!

Het is de aanmoediging om als hoopvolle realisten te blijven geloven dat wat we zien niet het laatste

woord heeft.

Het is de aanmoediging om te blijven doen wat we kunnen, om te spreken voor de stemlozen, om recht te doen aan hen die weerloos zijn. En dat geldt niet alleen voor deze mensen natuurlijk. Dankzij uw steun en uw stem hebben we nu de mogelijkheid om aan de tafels waar het ertoe doet telkens dat perspectief van de weerlozen in te brengen.

Laat onze stem steeds weer hun stem zijn.

Werk maken van hoop in verdeeld land

Wij willen werken maken van de hoop die we hebben en het geloof dat we hebben.

We doen dat in een soms verdeeld land en in een gepolariseerde politiek.

Wij zetten daarbij in op zorg voor de kwetsbaren en op samenwerking.

Dat doen we in Europa. Dankjewel, Peter, voor je bereidheid de kar opnieuw te trekken. Om je opnieuw sterk te maken voor godsdienstvrijheid. Als er iemand in het Europees Parlement zich het lot van Asia Bibi heeft aangetrokken, dan ben jij het. Ook daar ben je de stem van de kwetsbaren en je zoekt de samenwerking met alle mensen van goede wil. Dankjewel! We zetten in op samenwerking in lokale colleges, we zoeken die samenwerking in de waterschappen. En die samenwerking met 12 provincies en 12 lijsttrekkers levert ook mooie resultaten op. Of het nu gaat om de sluis bij Kornwerderzand, of het openhouden van de gevangenis in Veenhuizen, de inzet voor jonge boeren in Brabant, de bestrijding van drugs en drugsafval, het bevorderen van Noaberschap, zorg voor de schepping.

We weten elkaar te vinden en slaan steeds weer de handen ineen. En u hoorde het al bij enkele de voorbeelden die ik net noemde: ook op dat niveau is de blik altijd gericht op de groepen die onze steun nodig hebben, die de dupe worden van beleid, de groepen die vergeten worden. Dat is ook hard nodig. Toen staatssecretaris Van Veldhoven haar plannen presenteerde voor betere spoorverbindingen schrok ik eerlijk gezegd wel van de kaart die ze toen liet zien. Alle verbeterde treinverbindingen leidden naar de Randstad en alles stopte bij Zwolle. Hoe dierbaar Zwolle ons ook is, er gaat echt nog wel iets boven Zwolle. Er gaan zeker nog drie provincies boven Zwolle en ook het Oosten van Overijssel en het Zuiden van Nederland mogen niet vergeten worden.

Wij brengen die stem aan tafel! En wij zullen dat blijven doen!

We gaan daarover graag het gesprek aan met de staatssecretaris. Want dit is geen Randstadkabinet maar een kabinet van heel Nederland en dat moet een kabinet van heel Nederland blijven. We hebben 12 provincies, we hebben 12 lijsttrekkers en we hebben straks twaalf keer de kans om geloof een stem te geven. Om het perspectief van de weerloze, de mens die de dupe wordt van beleid, aan tafel te brengen. En onze stem is twee keer zoveel waard omdat we ook in de Eerste Kamer het christelijk-sociale geluid kunnen versterken.

Twaalf redenen om ons in te zetten voor een mooie campagne en om onze ene stem op twee plekken te laten horen. Uw stem is nodig zodat die 12 lijsttrekkers, zodat de Eerste Kamerleden, zodat Peter in Europa en zodat wij in het kabinet de stem van de weerlozen kunnen laten horen. Uw stem doet ertoe! Beste mensen, zo gaan we hoopvol op naar 20 maart! Ook in Den Haag kiezen we dus voor samenwerking vanuit de idealen die we hebben zoals het opkomen voor weerlozen. Dat doen we niet omdat we verliefd zijn geworden op onze coalitiegenoten en met hen zijn getrouwd. Er werd de afgelopen weken gesproken over een huwelijks crisis in de coalitie. Maar we hebben geen huwelijk en we kunnen dus ook geen huwelijks crisis hebben.

Wat de afgelopen weken wel duidelijk hebben gemaakt is dat we deel uit maken van een coalitie met vier hele verschillende partijen. We verschillen als het gaat om asielbeleid, duurzaamheid en zorg voor de schepping. En toch. Toch is in de afgelopen weken ook gebleken dat dit vier partijen zijn die alle vier kiezen voor samenwerking. En dat is een houding die steeds schaarser wordt in Den Haag. Er is daar een steeds grotere onverzoenlijkheid. We zagen het al op rechts, maar we zien het ook steeds meer op links.

Steeds meer alles-of-niets partijen. Partijen die een totale omwenteling aankondigen en gouden bergen beloven. Maar vergeet niet: Politici die alles beloven, bereiken in de praktijk helemaal niets. Als ChristenUnie hebben we hoge idealen. We zetten ons in voor de toekomst van onze kinderen. We willen dat we omzien naar elkaar. We staan pal voor onze vrijheid en voor de vrijheid van godsdienst, vrijheid van onderwijs, voor de weerlozen die we altijd in het oog houden. We hebben hoge idealen en tegelijk zijn we bereid om stap voor stap die idealen dichterbij te brengen. Daarom willen wij constructief meepraten, aan tafel zitten, maar wel met de blik gericht op de mensen zonder stem en telkens proberen kloven te dichten in de samenleving. Dat doen we terwijl Nederland en Den Haag tot

mijn verdriet soms zo verdeeld en gepolariseerd zijn. En hoe bitter die polarisatie kan zijn, bleek deze week in een debatje tussen de PVV en Denk. Aantijgingen en bedreigingen in de plenaire zaal. Het was een beschamende vertoning en een dramatisch voorbeeld voor een samenleving die soms al zo verdeeld is. Onze voortreffelijke voorzitter Khadija Arib reageerde met een terechte, diepe zucht. Ik stel voor dat we haar de bevoegdheid geven om Kamerleden die zich aan dit soort wangedrag bezondigen een time-out te geven. Zoals een wedstrijd stil moet worden gelegd bij antisemitische spreekwoorden, zoals twee scholieren na een vechtpartij apart worden gezet om af te koelen, zo zou het goed zijn als kempanden in de Kamer zoals die van Denk en PVV van de voorzitter een afkoelingsperiode kunnen krijgen. Want het parlement is de plek waar we onze verschillen met beschaafde woorden beslechten en met beschaafde woorden alleen!

Idealen

Beste mensen, we staren ons niet blind op deelname aan colleges en coalities. Omdat het geen doel in zichzelf is, maar slechts een middel om het goede te doen. Om te doen wat we kunnen. Soms maar voor die ene. Ik citeerde Spreuken al.

'Spreek voor hen die stemloos zijn,
spreek voor hen die weerloos zijn,
spreek en oordeel rechtvaardig.'

Jullie weten dat ik geraakt ben door het kwaad van mensenhandel en gedwongen prostitutie. Als we het over weerlozen hebben die recht moet worden gedaan dan daar wel. En we hebben er een prachtige passage over opgenomen in het regeerakkoord. Maar daar moet nu echt wel meer werk van worden gemaakt. Wetgeving blijft te lang liggen. Terwijl sommige slachtoffers niet langer kunnen wachten. In december appte een vriendin uit Groningen me. Ineke werkt voor het Leger des Heils en vertelde me dat ze kerst had gevierd met de vrouwen van tippelzone. Een intens verdrietige plek waar misbruik wordt gemaakt van verslaafde vrouwen. En Ineke zong daar met de vrouwen kerstliederen en vertelde hen het kerstverhaal. En ze hoopte dat het het laatste kerstfeest op de tippelzone zou zijn. Dat deze vrouwen een betere toekomst zouden krijgen.

Dat was precies het perspectief wat Inge Jongman namens de ChristenUnie aan de onderhandelingstafel in Groningen heeft ingebracht. Deze week presenteerde het nieuwe college, waar de ChristenUnie dus in zit, zijn programma. Ineke appte me na de presentatie van het akkoord een paar blije duimpjes. De tippelzone in Groningen gaat dicht en er komt hulp voor deze vrouwen. Dat is waar we het voor doen! En daarbij blijkt hoe belangrijk het is dat we samenwerken en die stem van kwetsbaren inbrengen. Wij konden in Den Haag zorgen voor geld voor uitstapprogramma's en Inge heeft zich ingezet voor hulp aan de vrouwen van de tippelzone. En dat doen we niet voor onszelf, maar telkens met de blik gericht op de weerlozen. Een andere belangrijke ambitie die we hebben is de strijd tegen armoede en schulden. Ook daarover hebben we goede en mooie voornemens in het regeerakkoord gezet. Ik vraag het kabinet vandaag om hier snelheid op vast te houden. Wij vragen het kabinet om meer aandacht voor deze kwetsbare en weerloze groep. De basis is vertrouwenwekkend. Samen met Carola kon ik dit punt inbrengen bij de tafel in de formatie. Maar het wordt nu spannend in de uitwerking en wij houden ook daar onze blik gericht op de weerlozen. Daar maken we ons hard voor. Er zijn een miljoen armen in Nederland. En het is, zoals onze man in Amsterdam Don Ceder het pas zei, het is duur om arm te zijn.

We moeten nog beter onderscheid maken tussen mensen die niet willen betalen en mensen die niet kunnen betalen. We hebben in deze begroting extra geld kunnen vrijmaken voor het geweldige werk van Schuldhulpmaatje.

En zo spreken we voor stemlozen, voor weerlozen. En verschaffen we armen hun recht. Een groep die al eerder op ons pad kwam, waren onze ouderen. Twee jaar geleden hadden we een zeer gepolariseerd debat over Voltooid Leven. We hebben daar toen samen met Jan Slagter van Max en Manon van der Kaa van KBO-PCOB het manifest Waardig Ouder Worden naast gelegd. Deze week zat ik in het debat over ouderenzorg. En ik kon constateren dat alle aanbevelingen, ik herhaal alle aanbevelingen van het manifest nu werk in uitvoering is. Omdat we niet willen dat ouderen eenzaam zijn, zich overbodig voelen. Omdat onze ouderen nog zoveel te delen hebben en zo waardevol zijn en er daarom helemaal bij horen. En daar maken we nu ook echt werk van. En zo geven we ook hen een stem. En komen we voor hen op. Niets is vanzelfsprekend en we blijven het volgen, maar de stappen voor deze groep zijn reëel. Daar doen we het voor! Zo gaan we ons ook op eenzelfde manier inzetten voor jongeren. Dat komt omdat ik het afgelopen jaar op bijna iedere bijeenkomst waar ik bij was werd aangesproken door een jongere die zorgen maakte over zijn toekomst of door een oudere die zich zorgen maakte over de toekomst van jongeren. Het is de eerste generatie na de Tweede Wereldoorlog die het minder heeft dan hun ouders. Ze hebben zoveel studieschuld, ze voelen zich

soms zo belast, vinden dat ze te weinig kansen krijgen, terwijl ze zoveel talenten hebben.

Dan weet je: Dit is een groep die op onze weg komt, waar we niet omheen mogen lopen. Een groep die kwetsbaar is, weerloos soms, een groep die de dupe wordt van beleid, maar die juist zoveel hoop en potentie heeft. Hun stem willen we horen en laten horen op de plekken en de tafels waar het ertoe doet! Over twee weken hebben we twee keer honderd jongeren op bezoek bij in de Kamer. We gaan praten over studieschuld, werk, prestatiedruk, hen vragen waar ze tegenaan lopen en samen zoeken naar oplossingen. En ook dan gaan we er werk van maken. Voor de toekomst van onze jongeren.

Zo willen we hen recht doen, hen een stem geven.

En daar doen we het voor! En wat hebben jongeren zich deze week van hun beste kant laten zien!

Met duizenden kwamen ze naar Den Haag om ons aan te moedigen om tot een goed klimaatbeleid te komen. Ja, binnen de coalitie zijn er op dit punt verschillende zorgen en smaken. Soms zijn er opeens twaalf lijsttrekkers die een artikel schrijven en zeggen dat we niet te ambitieus moeten zijn.

Maar wij hebben ook twaalf lijsttrekkers. En samen met onze lijsttrekkers willen we een ambitieus klimaatakkoord waar we echt streven naar minder opwarming, naar schone energie, schone lucht.

Geen gas meer uit Groningen, Groningen verdient nu eindelijk rust, eindelijk schadeherstel en eindelijk versterking van de huizen daar. Geen olie meer uit Golfstaten die daar een duistere versie van de islam mee promoten. Niet de lat lager leggen omdat andere landen mogelijk gaan aarzelen, maar laten we onze verantwoordelijkheden richting de schepping en onze kinderen waarmaken! En een ambitieus klimaatakkoord zal wat ons betreft ook een rechtvaardig akkoord moeten zijn. Eerlijke verdeling van de lasten. We ontzien mensen met een smalle beurs en we doen het in een tempo, zodat iedereen het kan meemaken. Ook op het thema klimaat zitten we aan tafel met onze blik gericht op de stemlozen en weerlozen. Juist voor de zwakkere groepen dienden we al voorstellen in die hen ontziet. En daar staan we voor! Bij elk onderwerp is dat ons perspectief. Samen met twaalf lijsttrekkers in twaalf provincies, met de mensen van de waterschappen, met Peter van Dalen in Europa weten we dat we rentmeesters zijn. De komende campagne doet ertoe. De komende verkiezingen doen ertoe. Uw steun doet ertoe. Onze zetels doen ertoe. Ik heb u net voorbeelden genoemd waar het ertoe deed dat we aan tafel zitten. Het kinderpardon, ouderen, prostitutie, maar er zijn nog meer voorbeelden te noemen waar het spannend wordt. Dan doet het ertoe dat we de stem van stemmelozen kunnen vertolken. Als het om jongeren gaat, om de schepping, om mensen met schulden, slachtoffers van mensenhandel. Als wij het christelijk-sociale accent perspectief in willen brengen in de provincie en het waterschap en landelijk in de Eerste Kamer, in het kabinet en in Europa dan is het cruciaal dat u uw stem laat horen. Moedig mensen aan om te stemmen, want het doet ertoe. Niet voor de partij, maar voor de mensen die gehoord moeten worden! Daar doen we het voor. We willen navolgers van Jezus zijn, het goede doen. Spreken voor stemlozen. Spreken voor weerlozen. Spreken en recht doen. Op hoop van zegen!